

Warszawa, 20-04-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.510.32.2022.PKR

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

na tle rozpoznawanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich spraw ujawnił się problem braku możliwości zaskarżenia postanowienia sądu w przedmiocie wyłączenia jawności postępowania. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich sytuacja ta prowadzi do naruszenia zasady dwuinstancyjności postępowania wynikającej z art. 78 Konstytucji RP, a przez to również art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 78 Konstytucji RP każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa. Przepis ten statuuje samodzielne i w pełni ukształtowane na poziomie ogólności, właściwym tekstowi ustawy zasadniczej, konstytucyjne prawo podmiotowe - prawo do zaskarżenia orzeczenia albo decyzji wydanych w pierwszej instancji. Prawo to przysługuje każdej ze stron procesu, niezależnie od tego, jaki jest to rodzaj procesu (cywilny, karny, sądownoadministracyjny, administracyjny) i przed jakim

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Tel. centr. (+48 22) 55 17 700
Infolinia obywatelska 800 676 676
biurorzecznika@brpo.gov.pl
bip.brpo.gov.pl

organem się toczy (sąd, organ administracji publicznej). Artykuł 78 zdanie pierwsze Konstytucji RP ustanawia zasadę. Nie ma ona jednak charakteru nieograniczonego. Wyjątek od niej przewiduje zdanie drugie art. 78 Konstytucji RP, zastrzegając, że musi mieć on formę ustawy. Odstępstwa od tej zasady nie mogą jednak doprowadzić do naruszenia innych przepisów konstytucyjnych i muszą znajdować uzasadnienie w szczególnych okolicznościach faktycznych i prawnych (zob. wyroki TK z: 20.10.2010 r., sygn. akt P 37/09; 14.05.2013 r., sygn. akt P 27/12;; 26.11.2013 r., sygn. akt SK 33/12;; 11.05.2016 r., sygn. akt SK 16/14).

Konstytucja RP nie precyzuje charakteru tych wyjątków, nie wskazuje bowiem ani zakresu podmiotowego, ani przedmiotowego, w jakim odstępstwo od tej zasady jest dopuszczalne. Nie oznacza to jednak, że ustawodawca zwykły ma pełną, niczym nieskrępowaną swobodę w ustalaniu katalogu takich wyjątków. W pierwszym rzędzie należy liczyć się z tym, iż nie mogą one prowadzić do naruszenia innych norm konstytucyjnych. Ponadto, nie mogą powodować przekreślenia samej zasady ogólnej, która na gruncie zwykłego ustawodawstwa stałaby się *de facto* wyjątkiem od wprowadzanej w różnych regulacjach procesowych reguły postępowania jednoinstancyjnego. Należy zatem uznać, że odstępstwo od reguły wyznaczonej treścią normatywną art. 78 Konstytucji RP w każdym razie powinno być podyktowane szczególnymi okolicznościami, które usprawiedliwiłyby pozbawienie strony postępowania środka odwoławczego (wyrok TK z 12.06.2002 r., sygn. akt P 13/01). Wreszcie, ograniczenie konstytucyjnego prawa do odwołania nie może, zgodnie z art. 31 ust. 3 zd. 2 Konstytucji RP, naruszać jego istoty.

Art. 45 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie (art. 45 ust. 2 Konstytucji RP). Natomiast w myśl art. 153 § 1 k.p.c. sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli publiczne rozpoznanie sprawy zagraża porządkowi publicznemu

lub moralności lub jeżeli mogą być ujawnione okoliczności objęte ochroną informacji niejawnych.

Jawność rozprawy oznacza możliwość zarówno osób zainteresowanych, jak i wszystkich innych bezpośredniego śledzenia przebiegu „rozpatrywania” sprawy (co nosi nazwę „publiczności” procesu), a także informowania o nim w środkach społecznego przekazu, co obejmuje nie tylko „publiczne” fazy postępowania, lecz także fazy „niepubliczne”. Jawność, oznaczająca wprowadzenie kontroli społecznej nad działalnością sądów, jest istotną gwarancją prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, zachowania przez sądy zarówno prawnych wymogów postępowania, zachowania niezawisłości i bezstronności, jak też społecznego poczucia sprawiedliwości. Stąd też normalnie jednostka, angażująca sąd, zainteresowana jest w dostępie do sądu jawnie funkcjonującego, gdzie wiedza o przebiegu i rezultatach postępowania jest powszechnie dostępna. Jawność rozpatrzenia sprawy oznacza, że konstytucyjnym standardem jest rozpoznawanie sprawy w sposób stwarzający możliwość uczestniczenia publiczności, czyli na posiedzeniach sądowych o charakterze jawnym, na które wstęp mają nie tylko podmioty uczestniczące w postępowaniu, ale także osoby trzecie (zob. m.in. wyroki TK z 11.06.2002 r., sygn. akt SK 5/02, z 6.12.2004 r., sygn. akt SK 29/04, z 7.03.2006 r., sygn. akt SK 11/05).

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich decyzja o wyłączeniu jawności postępowania powinna należeć do rzadkości. Sąd nie ma bowiem pełnej wiedzy o okolicznościach sprawy, zaś strony mogły nie przedstawić swoich pełnych stanowisk. Nadto, może zdarzyć się, że przedmiotem postępowania objęte będą szczególnie ważne zagadnienia, cieszące się zainteresowaniem opinii publicznej. W tym wypadku, pozostawienie postanowienia o wyłączeniu jawności postępowania poza katalogiem postanowień podlegających zaskarżeniu ogranicza prawa procesowe stron i godzi w podstawowe prawa zagwarantowane przez Konstytucję RP.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Ministra o rozważenie podjęcia stosownej

inicjatywy legislacyjnej w przedmiotowym zakresie. Proszę o poinformowanie mnie o zajętych w niniejszej sprawie stanowiskach.

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/